

A kincstári erdőszet élén állt

„Az erdőnél rendszeren csak a kézpénzen eladott termékeket veszik tekintetbe. Sőt vannak, kik az erdei jövedelem meghatározásában egyedül a fát, annak is csak kézpénzben eladott részét - a többi termékeket vagy mellékhasználatot pedig épen nem veszik tekintetbe.”

/Divald-Erdödi Adolf, EL, 1865. 294./

Jellemző adatot közölt 1864-ben az akkor még *Erdőszeti Lapok* (EL) címen megjelenő szakfolyóirat: az erdélyi állami erdők - feltáratlanságuknak betudhatóan - „összes jövedelmükkel kezelési költségüket sem bírják fedezni”. Ezért vált szükségessé, hogy korának nagytudású erdőszeti szakembere, *Divald (Erdödi) Adolf* (Selmecbánya, 1828-1891, Szombathely) bejárja Erdély állami tulajdonban levő erdőit, és készítsen egy jelentést azok jövedelmező kezeléséről. Ez a tanulmány annál is inkább időszerűvé vált, mert 1870-ben az állam a Bornemissza családtól visszaváltotta a *görgényi erdőuradalmat* és azt házilag kezelésbe vette.

Divald megbízatásának eleget téve, munkáját Budán 1871-ben ki is adatta *Jelentés Erdély kincstári erdősegeiről* címmel. Ebben a kiváló erdőszeti szakíró, 1864-től akadémiai levelező tag, az *erdélyi erdők jogi viszonyaira* vonatkozóan véleményét az alábbiakban összegezte: „A merre nézünk csupa jogtalan-ság: a birtokviszonyok legnagyobbára rendezetlenek; mindenfelé a tulajdon erőszakos vagy alattomos megtámadása, és *sehol semmi oltalom*” /27./.

Meg kell említenünk az 1852. évi *osztrák erdőtvörvénynek* 1858. I. 1-jén Erdélybe történő bevezetését. A törvény intézkedett az erdőtulajdon biztonságáról, mindez azonban nem volt elégséges az olyan erdőfoglalások és irtások megakadályozására, mint az 1869-es ditrói, melyről *Tarisznyás Márton* Részletek a gyergyói határhasználat múltjáról c., 1975-ben megjelent írásában /Aluta, 1974-75. 307-312./ tájékoztat. Megemlíthetjük továbbá azt is, hogy nem csak az *erdőnéprajz* művelője számolhatott be székelyföldi erdőfoglalásokról. A *helynévkutatás* is értékes adatokat szolgáltat e témával kapcsolatosan.

Divald az Erdély fenyeveseiben tapasztalt erdőgazdálkodást tömören így jellemezte: „[... itt] rendszerint tarvágásokat eszközöltek és *a tér beerdősítését a jó sorsra bízták*” /64./.

Hasonlóan, mint annyi más, Divald is kitért a „*Maroson járó tutajok ellen üzött erőszakoskodások*”-ra, kérve azok rendeleti úton való beszüntetését. Javasolta a gátvámokra vonatkozóan az 1811. évi törvény betartását; a Maroson

lévő gátakra nézve a szükséges magasság szakértők általi megállapítását; kötelezzék a komprévészeket, hogy a kötelet oly magasra feszítsék ki, hogy alatta a tutajok minden fennakadás nélkül leúszhassanak; a *hajósmalmok* álláshelyeinek kijelölését stb.

Rendkívül értékesek Divaldnak azok a számításai, melyek a Szászrégen-Soborsin közötti tutajbérre vonatkoztak, és megadták egy tutajszállítmány - ez állt 48 tutajtáblából, illetve 12 tutajból - átlagos szállítási költségét. Számításai szerint a szállítási költség 50 %-os felkerekítéssel 693 forint 63 krajcárra emelkedett. A „*tutajbér*” magában foglalta a „*kézpénzfizetés*” mellett az élelmiszert (nem hiányzott a szalonna, túró, paszuly stb. mellől a pálinka sem), valamint a felszerelés kiadásait.

Tudománytörténeti értékűek Divald *szenítési* adatai is: „[...] 100 köbláb fa 70 köbláb szenet szolgáltat, 10 köbláb szén egy mérőt tesz s ennek súlya átlagosan 100 font [...] /126./, vagy: „[...] szénnek tutajon való szállítása lehetséges [...] szénből is csak a tutajszűly felerészét lehet számításba venni [...] /127./”. Divald számításaiban az 1766-ban behozott bécsi mértékkel találkozunk, melyet 1874-ben a métermértéknek kellett volna felváltania. A méter, a köbméter stb. azonban nehezen terjedt el, mert ha valamit a lakosság megszokott, megtanult, ragaszkodott ahhoz. Egyébként: 1 öl = 1,896 méter; 1 láb = 0,316 méter; 1 köbláb = 0,0316 köbméter; 1 bécsi mérő = 61,5 liter; 1 bécsi font = 0,56 kg; 100 font pedig egy bécsi mázsa stb.

Sokmindent árul el a „*Jelentés*”-hez csatolt térkép is, mely *A kolozsvári m.k. jószágigazgatóság átnézeti térképe* címet viseli, és Erdély első ismert erdészeti térképe. Méretaránya: 1 bécsi hüvelyk = 8000 bécsi öl, vagyis 1 576 000 arányban készült. Ebben a vasút csak Kolozsvárig (Nagyvárad felől) és Károlyfehérvárig - ma Gyulafehérvárig - van berajzolva, ez utóbbinál Arad felől. A térkép tanúsága szerint *Felső-Fehér vármegye* 11 részből tevődött össze, melyből 4 Háromszékkal határos volt. Ami az erdőbirtok-viszonyokat tekintti, a térkép színezése *magán*, *községi* és *kincstári* erdőt különböztetett meg. (Ez az osztrák erdőtörvény birtokkategóriáinak felelt meg.)

Több évtizedes nehéz munka eredménye volt a jelzett átnézeti erdészeti térképnek, és a későbbiek folyamán, az erdőgazdasági üzemtervek részletes térképeinek az elkészítése. Ki tudná megmondani hány millió műszerfelállítás és hossz mérés vált szükségessé, miközben fáradhatatlanul „húzták a láncot”...

„Testvérek osztottak meg a drága hazai földön,
éppen tavasszal, testvérek *húzták a láncot*
a föld végétől a másikig el, hogy
egymás közt feldarabolják a régi vagyont, mely
szállott, oszlott apáról fiúra évszázadok óta.”

/Bözödi György: Földmérés. 1937./